

Eläkeläiset ry:n valtuusto 10.6.2019

Avaus

Kalevi Kivistö

Sopiessamme valtuuston kokousajasta emme ehkä arvanneet, miten mielenkiintoiseen ajankohtaan kokouksemme osui. Takanamme ovat kahdet valtakunnalliset vaalit, ensin valitsimme eduskunnan ja sen jälkeen Suomen edustajat Euroopan parlamenttiin. Eduskuntavaalien keskeisiä teemoja olivat harvinaisen vahvasti teemat, jotka ovat tärkeitä järjestömme edustaman väestöosan kannalta. Eläkeläisköyhyys nousi niin meidän kuin EETUssa toimivien yhteistyökumppaneidenkin toimesta esille ja erilaisia lupauksia pieniä eläkkeitä saavien etuuksien korjaamisesta saatiin. Uusi hallitusohjelma lupaakin aloittaa toimenpiteet eläkeläisköyhyden torjumiseksi korottamalla EU:n tiukemman köyhyysrajan eli 1000 euron alle jäävien eläkkeiden 50 eurolla kuukaudessa.

Erityisen kiihkeä keskustelu käytiin palveluista ja vanhushoivasta vastaavien hoivayksiköiden hoitohenkilöstön mitoituksesta. Keskustelun virittivät monissa ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä ilmenneet hoidon laatua koskevat ongelmat, jotka dramaattisimmillaan johtivat joidenkin yksiköiden sulkemiseen. Useimmat puolueet sitoutuivat siihen, että nykyisiä suosituksia kunnianhimoisempi mitoitus säädetään lailla. Sen myös uusi hallitus ohjelmassaan lupaa tehdä. Sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka ovat myös ikääntyneen väestön hyvinvoinnin kannalta avainasemassa. Sote-uudistuskin on uuden hallituksen linjausten muodossa nytkähtänyt eteenpäin ja pitkästä ajasta näkymä on sellainen, että tulosta on lupa odottaa.

Palataan vielä hetkeksi sote-uudistuksen vaiheisiin.

Uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat

- Terveyserojen kaventaminen ja perusterveydenhoidon toimivuuden parantaminen, jonot pitää saada lyhyemmiksi, lääkärille pääsy nopeammaksi,
- Perusterveydenhoito ja erikoissairaanhoidon on liitettävä saman järjestäjän vastuulle, hoitoketju terveyskeskuksesta sairaalahoitoon on tehtävä ehyeksi ja mutkattomaksi,
- Sosiaalihuolto ja terveydenhoito on saatettava saman järjestäjän vastuulle, koska sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat liittyvät usein yhteen,
- Vastuu koko toiminnan organisoinnista ja taloudesta on osoitettava kuntaa vahvemmalle järjestäjälle. Asiantuntijoiden arvion mukaan tarvittava väestöpohja olisi vähintään 200 000 asukasta, jotta alueella voisi toimia erikoistason palveluja tarjoava keskussairaala.

Uudistusta on yritetty kauan. Ensin kompastuttiin siihen, mitä löydetään ne ”leveämmät hartia”, jotka voisivat vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta. Ratkaisua haettiin

- Kuntapohjalta, johon olisi tarvittu iso kuntauudistus. Yritettiin Paras –hankkeella, ei onnistunut – kuntauudistus jäi puolitiehen,
- Kuntayhtymäpohjalla, joka kaatui vuonna 2015 siihen, että pienempien kuntien olematon vaikutusvalta ei täyttänyt perustuslain edellyttämää demokratian vaatimusta,
- Maakuntapohjalla, joka olisi ratkaisut demokratiaongelman antamalla ylimmän päätösvallan alueella vaaleilla valitulle elimille. Näin palvelujen järjestäjä- ja tuottajataho tulisi ratkaistuksi.

Ratkaisevaksi ongelmaksi muodostui kysymys siitä, kuka palvelut voisi tuottaa.

- Edellisen, Sipilän hallituksen yritys antaa yksityisille liikeyrityksille mahdollisuus vastata perusterveydenhuollonpalvelujen tuottamisesta, törmäsi toistuvasti perustuslakiongelmiiin. Perustuslakiemme mukaan julkisen vallan on vastattava siitä, että kansalaiset saavat tasa-arvoisesti sosiaali- ja terveyspalvelu. Markkinaehtoinen järjestelmä ei tähän perustuslain vaatimukseen kyennyt vastaamaan. Siihen kaatui Sipilän hallituksen rakentama sote-malli ja lopulta koko hallitus 8.3.2019.

Uusi, Rinteen vastamuodostettu hallitus sai uudistuksen syliinsä. Ohjelma kertoo hallituksen tekemästä linjauksesta mm.:

- Vastuu sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta osoitetaan kuntia suuremmille alueille, kutsutaan niitä sitten maakunniksi, sote-alueiksi tai sote-kunniksi. Alueita tulisi 18 ja niiden päätöksentekijät valittaisiin vaaleilla. Tätä ratkaisua väläytti perustuslakivaliokunta jo vuonna 2015 eikä se ollut ensisijainen syy Sipilän hallituksen esityksen kaatumiseen. Ongelmaksi jää useampien maakuntien väestöpohjan pienuus, jonka varaan ei voi rakentaa täyden palvelun erikoissairaanhoidoa. Ei ole vaikea ennustaa, että asiaan joudutaan vielä palaamaan.
- Vaikeampi asia on ollut näille alueille siirrettävien tehtävien määrästä päättäminen. Edellinen hallitushan esitti maakunnille 26 eri tehtäväkokonaisuutta. Uuden hallituksen linjauksessa esitetään maakuntien vastuulle siirrettäväksi sote –tehtävien lisäksi vain niihin kiinteästi liittyvä ensihoito ja sen suorittamisesta suurelta osin vastaava pelastustoimi. Muiden tehtävien osalta tehdään erillinen selvitys.
- Ratkaiseva muutos keväällä kaatuneeseen esitykseen verrattuna on yksityisten yritysten asema. Uuden hallituksen esityksessä yksityinen ja kolmas sektori täydentäisivät julkisen tuotannon palveluja – niinhän nykyisinkin tapahtuu. Julkinen valta voisi ostaa yritysten ja kolmannen sektorin tuottamia palveluja silloin, kun omat rahkeet eivät riitä tyydyttämään palvelujen kysyntää. Yritykset eivät siis voisi saada hallitsevaa asemaa terveydenhoidon peruspalvelujen tuottamisessa, kuten Sipilän hallituksen esityksessä. Markkinamallin torjuminen mahdollistaa peruspalvelujen tasa-arvoisuuden turvaamisen kaikille väestöryhmille ja alueille.
- Erittäin tärkeä periaatteellinen ratkaisu on myös linjauksen lupaus avoimeksi jäävien kysymysten parlamentaarista valmistelusta. Sipilän hallitus syrjäytti opposition uudistuksensa valmistelusta ja yritti toteuttaa kiistellyn uudistuksensa hyvin kapean parlamentaarisen enemmistön varassa. Huonostihan siinä kävi. Parlamentaarisesti luvataan nyt valmistella mm. muiden kuin sote-tehtävien mahdollinen siirto maakunnille, palveluiden monikanavarahoituksen yhtenäistäminen ja maakuntien mahdollinen verotusoikeus. Verotusoikeudesta on puhuttu ”uutena verona”. Tosiasiassa kyse on kunnallisverotuksella nykyisin koottujen, sosiaali- ja terveyspalveluihin käytettävien verotulojen siirtämisestä maakunnille joko valtion kautta tai suoraan. Jos verorahoitus kiertää valtion kautta niin, että valtio myös määrää maakunnalle tulevan rahoituksen suuruuden, ei mistään itsehallinnosta voida puhua. Itsehallinto edellyttää sitä, että maakunnan valtuutetut itse päättäisivät verolla tuloutettavasta rahoituksesta.

- Pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan osalta tehtäisiin oma erityisselvityksensä. Poikkeuksellisen väkirikkaana alueena se onkin paikallaan.

Uuden hallituksen linjauksella on nyt vihdoinkin luotu edellytykset sote-uudistuksen toteuttamiselle. Liikkeelle pitäisi päästä mahdollisimman pian. Ensimmäiseksi pitää tarttua terveyskeskusten jonojen purkamiseen, lääkärille pitää päästä säällisessä ajassa koko maassa. Uuden hallituksen lupaus lääkärin määrän lisäämisestä tuhannella ja hoitotakuun tiukentamisesta niin, että lääkäriin pääsee viikossa, toteuttaisivat tavoitteen. Koko maassa on myös pystyttävä tarjoamaan hammashoito julkisena palveluna. Ja ennen kaikkea, kuntoon on saatava vanhusten hoiva, jonka haasteet kasvavat koko ajan.

Hyvät valtuutetut!

Nämä poiminat työnsä aloittavan hallituksen linjauksista osoittavat, että työmme ei ole ollut turhaa. Moni asia, josta olemme puhuneet vuosikausia, näyttäisi olevan ainakin lähdössä liikkeelle. Edellä todetun lisäksi voi yhtenä esimerkkinä vielä todeta verotuksen kotitalousvähennyksen täydentämisen niin, että ne pienituloiset ja pieniä eläkkeitä saavat, joilla ei ole veroa, josta vähentää, saisivat saman etuuden suorana tukena. Olemme puhuneet asiasta kauan, nyt näyttäisi olevan toteutuksen aika. – Palaamme uuden hallituksen linjauksiin vielä kokouksen käsittelyyn valmistellussa lausumaluonnoksessa.

Käsitlemme tässä kokouksessa myös ehdotuksen uudeksi ikääntymispoliittiseksi ohjelmaksi. Olemme valmistelussa pyrkineet tekemään siitä jäsenillemme ”työkalun”, josta voisi saada vaikuttamistyöhön osviittaa ja aineksia tavoitteen asetteluun. Nyt ohjelma on valtuuston ratkaistavana. Valtuustolle on tehty myös ilahduttavan runsaasti aloitteita. Ne osoittavat, että meillä on osaava ja aktiivinen jäsenistö, joka tietää, miten edistyksellistä ikääntymispolitiikkaa harjoitetaan.

Palaamme kokouksessamme myös Kuntorannan toiminnan tuleviin järjestelyihin. Luonteva paikka niiden käsittelylle on talousasioiden yhteydessä, koska koko järjestömme voimavarat ovat ratkaisevasti kiinni siitä, miten voimme Kuntorannan toimintaa kehittää.

Toivotan arvoisat valtuutetut, hallituksen jäsenet, järjestömme toimihenkilöt ja kokouksen seuraajat tervetulleiksi kokoukseen ja julistan valtuuston kokouksen avatuksi.